

NÔNG NGHIỆP HỮU CƠ VÀ NÔNG NGHIỆP SẠCH: Nên chọn phương thức sản xuất nào hiện nay?

■ Doãn Trí Tuệ

Những năm gần đây sản xuất nông nghiệp hữu cơ (NNHC), nông nghiệp sạch hay nông nghiệp an toàn được nói nhiều, tuyên truyền nhiều trong các hội nghị, hội thảo, trên các phương tiện thông tin đại chúng. Nhưng hiểu thế nào là NNHC, nông nghiệp sạch và nên chọn phương án sản xuất nào có lợi hơn trong điều kiện sản xuất hiện nay đang là vấn đề được quan tâm nhiều.

Phân biệt rõ NNHC và nông nghiệp sạch

Sản xuất NNHC là một trong những phương thức canh tác cho ra các sản phẩm sạch, an toàn với ưu điểm vượt trội là thân thiện với môi trường.

Có những ý kiến cho rằng sản xuất NNHC chỉ đơn thuần là không sử dụng hóa chất (phân bón hóa học, thuốc bảo vệ thực vật, chất kích thích sinh trưởng...) trong sản xuất nông nghiệp để cho

sản phẩm sạch, sản phẩm an toàn. Cách hiểu này là không toàn diện, vì không hiểu rõ, đầy đủ những điều kiện để sản xuất NNHC ngoài yếu tố không sử dụng hóa chất, đồng thời có sự nhầm lẫn giữa phương thức sản xuất NNHC với phương thức sản xuất nông nghiệp sạch, an toàn. Bởi vì trong các quy trình sản xuất nông nghiệp sạch vẫn được phép sử dụng

hóa chất (phân hóa học, thuốc bảo vệ thực vật...) với một liều lượng hợp lý trong phạm vi tiêu chuẩn cho phép mà không gây ra ảnh hưởng đến môi trường.

Sự ngộ nhận này xảy ra là do: An toàn thực phẩm liên quan đến sức khỏe con người, của nòi giống. Thực trạng hiện nay về vệ sinh an toàn thực phẩm đang ở tình trạng báo động và là một thách thức lớn đối với đất nước. Để giải quyết vấn đề này, Chính phủ đã có chủ trương đẩy mạnh sản xuất nông nghiệp sạch, an toàn. Nhưng, cũng có những ý kiến và quan điểm lại coi NNHC gần như là biện pháp tối ưu để giải quyết vấn đề an toàn thực phẩm, từ đó đưa ra chủ trương đẩy mạnh sản xuất NNHC một cách không hợp lý. Trường hợp này có thể là có sự nhầm lẫn giữa NNHC và sản xuất nông nghiệp sạch, mà không biết rằng sản xuất NNHC phải đảm bảo các điều kiện rất nghiêm ngặt đã được quy định, như: Đất canh tác không có kim loại nặng hoặc kim loại nặng dưới ngưỡng cho phép; Đất canh tác chưa qua sử dụng phân hóa học, nếu đã bón phân hóa học thì phải có 3 năm chuyển đổi, tức là 3 năm đó liên tục không được bón bất kỳ một loại phân hóa học nào và các loại hóa chất khác như

thuốc bảo vệ thực vật, chất kích thích sinh trưởng, chất bảo quản...; Khu vực canh tác NNHC phải được cách ly nguồn nước bản, ô nhiễm, nhất là ô nhiễm do sử dụng hóa chất bảo vệ thực vật và các nguồn nước bản khác. Thực hiện đúng các điều kiện này thì sản phẩm được sản xuất ra mới được gọi là sản phẩm hữu cơ.

Nên chọn phương thức sản xuất nào hiện nay?

Thực tiễn sản xuất trên thế giới và cả trong nước đều cho thấy, năng suất các loại cây trồng của phương thức canh tác NNHC giảm trên dưới 30%, điều này hoàn toàn có cơ sở khoa học về sinh lý dinh dưỡng cây trồng, bởi vì mỗi loại cây trồng đều có nhu cầu dinh dưỡng khác nhau về khối lượng và tỉ lệ các thành phần đạm, lân, kali (N, P, K).

Ví dụ: Để có 1 tấn lúa, cây lúa lấy đi từ đất và phân bón khoảng 18kg N, 3-4kg lân (P_2O_5) và 18-20kg Kali (K_2O). Với cây mía để có năng suất 60 tấn/ha, cây mía lấy đi từ đất và phân bón 96kg N, 37kg lân (P_2O_5) và 115kg Kali (K_2O)...

Phương thức sản xuất nông nghiệp sạch, an toàn đang được nhiều địa phương triển khai thực hiện

Hãy thử tính hàm lượng đạm, lân, kali (N, P, K) có trong 1 tấn phân hữu cơ, rồi cộng với hàm lượng N, P, K trên 1 tấn sản phẩm cây trồng sẽ thấy có sự chênh lệch, thiếu hụt rất lớn so với nhu cầu dinh dưỡng cây trồng cần có. Nếu bón bổ sung một lượng N, P, K thiếu bằng phân hữu cơ là không khả thi vì sẽ cần một khối lượng phân hữu cơ rất lớn do hàm lượng N, P, K trong phân hữu cơ thấp và được phân giải chậm, nên không thể đáp ứng được yêu cầu về khối lượng dinh dưỡng theo nhu cầu của cây trồng. Mặt khác tỉ lệ N, P, K trong phân hữu cơ không thể phù hợp với tỉ lệ N, P, K mà nhu cầu cây trồng cần có.

Đó là nguyên nhân cơ bản làm cho phương thức sản xuất NNHC giảm năng suất trên dưới 30%.

Vấn đề thứ hai nữa là, do năng suất cây trồng giảm như vậy, cộng với chi phí khác gia tăng nên giá thành của sản phẩm hữu cơ tăng lên khoảng 2-3 lần, dẫn đến giá bán tăng cao gấp 3-4 lần hoặc hơn nữa so với sản phẩm cùng loại trên thị trường. Trong khi đó, nước ta là nước đang phát triển, mức thu nhập theo đầu người còn thấp so với một số nước trong khu vực ASEAN và kém xa so với các nước phát triển.

Câu hỏi đang đặt ra khi nói đến phát triển NNHC là: trong điều kiện đất hẹp người đông, dân số tăng bình quân hàng năm khoảng 1,05%, phát triển sản xuất nông nghiệp hữu cơ cả hiện nay và lâu dài liệu có đảm bảo an ninh lương thực không? Theo chúng tôi, chúng ta không nên quá coi trọng phát triển NNHC và không thể coi trọng NNHC trong chiến lược an ninh lương thực quốc gia hiện nay.

Hiện tại phương thức sản xuất nông nghiệp sạch, an toàn đã và đang được các địa phương trong cả nước triển khai thực hiện, sản phẩm làm ra tuy có giá bán cao hơn một ít, nhưng với mức sống hiện nay của đại đa số người dân có thể chấp nhận được. Trong khi đó, sản phẩm của phương thức canh tác NNHC có giá bán cao hơn giá thị trường 3-4 lần thì

chắc chắn sẽ không phù hợp với hầu hết người tiêu dùng hiện nay, mà chỉ phục vụ được cho một số ít người có thu nhập cao mà thôi.

Một số đề nghị

NNHC là một phương thức canh tác cho ra sản phẩm sạch, an toàn và thân thiện với môi trường. Nhưng, phương thức canh tác này cũng chỉ là một phân khúc trong nông nghiệp chất lượng cao. Vì vậy, chúng ta không nên coi chỉ có sản phẩm NNHC mới là an toàn và sạch. Nói như vậy, không có nghĩa là không ủng hộ, không tuyên truyền chủ trương phát triển NNHC. Từ đó, chúng tôi đề nghị:

Một: Trong thời điểm hiện nay chỉ nên làm NNHC theo đơn đặt hàng hoặc các hợp đồng với nước ngoài hoặc các doanh nghiệp trong nước để tránh tình trạng sản xuất theo phong trào, theo tuyên truyền chung chung, đến khi sản phẩm hữu cơ làm ra giá thành cao, bán ra thị trường giá cao không ai mua sẽ gây thiệt hại cho nông dân.

Riêng đối với tất cả các loại cây được liệu bắt buộc phải sản xuất theo phương thức NNHC.

Hai: Vùng sản xuất NNHC ở tất cả các địa phương nếu có, phải được quy hoạch riêng để không bị ảnh hưởng do sử dụng nguồn nước bẩn, phân bón hoá học, thuốc trừ sâu bệnh... Trong quá trình sản xuất đan xen về ranh giới các phương thức sản xuất khác nhau.

Ba: Những người tham gia sản xuất NNHC phải được tập huấn quy trình sản xuất NNHC đầy đủ và trong quá trình sản xuất phải có cơ quan uy tín giám sát thì mới được cấp giấy chứng nhận sản phẩm NNHC./.